

szkoła podstawowa **4-6**

OPRACOWANIA

lektur uzupełniających

FERRAN ALEXANDRI

NAZYWAM SIĘ...

WILLIAM SZEKSPIR

Streszczenia lektur
uzupełniających

Charakterystyki
i problematyka

Odpowiedzi na
pytania z testów
i sprawdzianów

pewniak
na teście

GREG
WYDAWNICTWO

Ferran Alexandri

” NAZYWAM SIĘ... WILLIAM SZEKSPIR

Czas i miejsce akcji

Akcja toczy się w latach 1564–1616, wraz z bohaterem podróżujemy po **Wielkiej Brytanii, od Stratford do Londynu.**

Bohaterowie

William Szekspir – urodził się 23 kwietnia 1564 r., umarł w ten sam dzień i miesiąc w 1616 r., dożywszy pięćdziesięciu dwu lat. Żył w małym miasteczku Stratford. Z niego na okres twórczy przeniósł się do Londynu, aby na ostatnie lata życia wrócić do rodzinnych stron. Z żoną Anną Hathaway miał dwie córki i jednego syna, który zmarł w wieku jedenastu lat. Bardzo niewiele wiemy o jego życiu, ponieważ nie pozostawił żadnych pamiętników czy listów. Na kartach historii teatru oraz literatury zapisał się jednak złotymi zgłoskami dzięki swej niezwykłej twórczości. Stworzył słynny teatr „The Globe”, w którym do dziś grane są jego sztuki, między innymi *Hamlet*, *Makbet*, *Sen nocy letniej*, *Romeo i Julia*.

John Szekspir – ojciec Williama, bogaty handlarz skórami.

Anna Hathaway – żona Szekspira, matka trójki jego dzieci.

Hammet – syn Szekspira, brat bliźniak Judith, zmarł w dzieciństwie w wieku 11 lat.

Susanna – starsza córka Szekspira.

Judith – córka Szekspira, siostra bliźniaczka Hammeta.

Richard Burbage – aktor, przyjaciel Szekspira, właściciel teatru.

Christopher Marlowe – przyjaciel Szekspira, poeta i dramaturg.

Henry Wriothesley – 3. hrabia Southampton, mecenas Szekspira, czyli człowiek wspierający go finansowo, by mógł tworzyć.

Plan wydarzeń

- 1564–1580 – narodziny (23 kwietnia), nauka w Grammar School.
- 1581–1590 – założenie rodziny z Anną, dwie córki i syn; aktor w Stratford; wyjazd do Londynu i wystawienie pierwszej części *Henryka VI*.
- 1591–1600 – zaangażowanie w znanej trupie wędrownych aktorów, wystawienie *Romea i Julii*, założenie teatru, śmierć syna Hammeta.
- 1601–1610 – wystawienie *Hamleta*, *Makbeta*, *Króla Leara*, ślub córki Susanny, powrót do rodzinnego miasta.
- 1611–1616 – wystawienie ostatniego dzieła, ślub córki Judith; śmierć 23 kwietnia w Stratford.

Krótkie streszczenie

William Szekspir żył w epoce elżbietańskiej, urodził się w 1564 r. Uczył się w Grammar School, ale już w wieku 14 lat został zmuszony do pracy przez ciężką sytuację materialną. Początkowo Szekspir pisał poezję, ale szybko zaczął tworzyć dramaty. W ówczesnych czasach wciąż obowiązywała zasada trzech jedności – akcji, czasu i miejsca, Szekspir jednak nie chciał się tego trzymać. Londyn dynamicznie się rozwijał, teatr stawał się coraz popularniejszy, dlatego budowano nowe teatry, które ze sobą rywalizowały. Pierwszą sztukę, *Henryk VI*, Szekspir wystawił w 1590 r. Przez 18 lat Szekspir był członkiem grupy „Sługi Lorda Szambelana”, później nazwanej „Kompanią Sług Królewskich”. Po niedługim czasie stał się

wspólnikiem i głównym dramaturgiem grupy. Szybko został właścicielem teatru „The Globe” i jego głównym dramaturgiem. Powstał najstynniejszy utwór Szekspira – *Romeo i Julia*, opowiadający tragiczne losy kochanków z dwóch zwaśnionych rodów. Po śmierci ojca Williama powstały kolejne ważne dzieła, odzwierciedlające jego pesymistyczne nastoje – *Hamlet*, *Król Lear*, *Makbet*. W międzyczasie Szekspir opublikował swoje sonety. Ostatnią tragedią, jaką napisał, była *Burza*. Zmarł w 1616 r.

STRESZCZENIE

Epoka elżbietańska (streszczenie rozdziału)

William Szekspir (Shakespeare) żył w epoce elżbietańskiej (datowanej na lata 1558–1603). Królowa Elżbieta I z dynastii Tudorów przyjmowała na dwór pisarzy, poetów, muzyków i uczonych. Kochała teatr, a dramaty Williama szczególnie. Ów okres charakteryzował się wieloma odkryciami i przewrotami, następowały radykalne zmiany w dziedzinach nauki, kultury oraz religii. Powstanie Kościoła anglikańskiego bardzo odbiło się na kształcie władzy królewskiej w Anglii oraz na strukturze społeczeństwa.

Równoległe we Włoszech tworzył Leonardo da Vinci, który przedstawił nową wizję świata, a Francis Bacon jako jeden z pierwszych angielskich filozofów zauważył wielką zależność człowieka od przyrody.

Od poezji do dramatu (streszczenie rozdziału)

W Anglii rodzi się poezja. Na wzór włoskich twórców zaczęto pisać sonety, używano różnych stylów artystycznych w zależności od utworu – komedie w stylu niskim oraz tragedie w stylu wysokim. Stosowano także trzy jedności (miejsca, czasu i akcji), których Szekspir nie miał zamiaru przestrzegać. Dużo motywów czerpano z literatury klasycznej, między innymi „carpe diem”, czyli „korzystaj z dnia”. Złoty wiek literatury przypadł na lata 1485–1660, kiedy to wzrost czytelnictwa nastąpił dzięki drukowaniu książek. Powstała *Utopia* Thomasa Morusa, *Królowa Wróżek* Edmunda Spensera.

William Szekspir pisał wiersze w renesansowym stylu. Sądził, że właśnie w ten sposób zdobędzie uznanie i sławę. Jednak utwory Kyda i Marlowe’a zainspirowały go do tworzenia dramatów. Ich innowacje bardzo mocno odbiły się na jego twórczości.

Złoty wiek sceny (streszczenie rozdziału)

Dramaty Williama Szekspira charakteryzowały się rozumieniem natury ludzkiej, bogactwem językowym oraz wielością wątków. Dzięki temu obecnie jest uważany za największego dramaturga i pisarza literatury angielskiej. W tym okresie teatr cieszył się wielkim zainteresowaniem. Widzowie żywo reagowali na to, co widzieli na scenie. Nieraz przedstawienia trwały nawet trzy dni.

Jednocześnie z rozwojem kultury szalały epidemie, panowała bieda i nędza.

Dzieciństwo w Stratford-on-Avon (streszczenie rozdziału)

23 kwietnia 1564 r. w małym miasteczku Stratford-on-Avon, w samym centrum Anglii przyszedł na świat William Szekspir. Był trzecim z ośmiorga dzieci Johna, handlarza skórami oraz córki właściciela ziemskiego, katolika. W pobliżu znajdował się kościół Świętej Trójcy, gdzie przygotowywał się do szkoły – wystuchiwał kazań i uczył się fragmentów Biblii. Do dziś miasteczko to jest licznie odwiedzane przez turystów, a co roku odbywają się festiwale teatralne w Royal Shakespeare Theatre.

W szkole gramatyki (streszczenie rozdziału)

W Grammar School pod surowym okiem nauczyciela uczył się łaciny oraz poznawał wielkie dzieła klasyków starożytności. U Owidiusza najbardziej ciekawił go szczególnie sposób przedstawiania miłości i emocji. Czytany Seneka stał się fundamentem teatru angielskiego w ówczesnej epoce. Szekspir niejednokrotnie odnosił się w swoich dziełach do starożytnej klasyki.

Moje pierwsze zajęcia, małżeństwo i wyjazd do Londynu (streszczenie rozdziału)

W wieku czternastu lat na skutek problemów finansowych młody William zaczął pracować. Mimo wielu obowiązków znajdował czas na pisanie. Jako osiemnastolatek, w 1582 r., ożenił się z o osiem lat starszą Anną Hathaway. Mieli córkę Susanę oraz bliźniaki: Judith i Hammeta. Jednocześnie rozwijał się duchowo i intelektualnie poprzez czytanie, naukę. Często oglądał przyjezdne zespoły teatralne lub sam wędrował do pobliskiego miasta na przedstawienia. W 1586 r. po raz pierwszy wystąpił jako aktor, zastępując zmarłego członka trupy. Rok później porzucił miasto i rodzinę. Został przyłapany na kłusownictwie. Udał się do Londynu, marząc o posiadaniu własnego teatru. Zaczął sam grać na scenie i szło mu bardzo dobrze. Teatr był całym jego życiem. Jednak przez te zdolności wzbudzał zazdrość i nieufność dramaturga Roberta Greene'a. Pewnego razu ten zażartował sobie z jego nazwiska, dodając literkę – „Shake-spear”, co oznacza „wstrząsnąć”, w domyśle publicznością. Tę wersję znamy do dziś.

Wojna angielsko-hiszpańska (streszczenie rozdziału)

Wojna, która wybuchła w 1585 r., została spowodowana śmiercią Marii Stuart, królowej Szkocji. Ona i Elżbieta rywalizowały o tron Anglii, ta druga uwięziła swoją rywalkę, co wywołało liczne intrygi zwolenników uwięzionej. Po wojnie Hiszpania przestała być potęgą morską świata na rzecz Wysp.

Londyńska dzielnica teatrów (streszczenie rozdziału)

Londyn przeżywał okres rozwoju. Teatr stał się dochodowy, dlatego zaczęto budować nowe sceny. Największą rywalizację o publiczność toczyły trupy: „Rose” (Róża) Philipa Henslowe'a oraz „The Curtain” (Kurtyna) Richarda Burbage'a. Ten właśnie stał się przyjacielem Szekspira. Pisząc role Ryszarda III i Króla Leara, Szekspir myślał o nim, wiedząc, że wspaniale nadaje się do grania tych postaci. Był aktorem podziwianym przez Williama, o charakterystycznym wyglądzie – niewysoki i tęgawy, co jednak nie ujmowało mu talentu i wdzięku na scenie.

Sceny, aktorzy, spektakle (streszczenie rozdziału)

Teatry mieściły się na przedmieściach. Scenę z trzech stron otaczała widownia, na której zasiadali widzowie zgodnie ze swym statusem społecznym – damy i szlachta na wyższych poziomach, reszta poniżej, a najbiedniejsi na stojąco. Z punktu widzenia prawomyślnego społeczeństwa w teatrze odbywały się rzeczy niestosowne, toteż i o aktorach mówiono, że prowadzą niemoralne życie. Jedyne autorzy sztuk mogli cieszyć się uznaniem szlachty i monarchy.

Nie używano dekoracji, dlatego atmosferę tworzyły rekwizyty oraz okazałe stroje. Role kobiece także grali mężczyźni, nie było zawodu aktorki.

Komedianci i pajace byli bardzo ważną przeciwwagą dla wzniosłych i heroicznych ról. William Kempe stał się najlepszym komediantem. Sam Szekspir zatrudniał go, ponieważ cechował się wyszukany dowcipem, zaskakującymi piosenkami oraz zdolnościami tanecznymi.

Wystawiam pierwsze sztuki (streszczenie rozdziału)

Wraz z przyjacielem, Christopherem Marlowem, w 1590 r. Szekspir wystawił anonimowo pierwszą sztukę – *Henryk VI* część pierwsza. Marlowe miał własny teatr w Londynie, a jego najwybitniejsze dzieła to *Tragiczne dzieje doktora Fausta* czy *Żyd maltański*. Prowadził awanturnicze życie. Zginął zaszyty w niewyjaśnionych okolicznościach. Ponieważ Szekspir pisał w podobnym stylu, jak jego przyjaciel, przez pewien czas myślano, że to Marlowe jest autorem dzieł Williama.

W 1593 r. nastąpiła epidemia dżumy i należało przerwać działalność teatralną na rok. W tym okresie Szekspir napisał *Poskromienie złościcy*, drugą część *Henryka VI* oraz *Ryszarda III*. Dwa ostatnie utwory opierały się na historii Anglii. W 1592 r. powstała zabawna *Komedia omyłek*.

Mecenasi i królowie (streszczenie rozdziału)

Artyści potrzebowali środków finansowych, aby tworzyć. Mecenasem Szekspira został młody hrabia Henry Wriothesley, któremu twórca zadedykował dwa poematy miłosne: *Wenus i Adonis* oraz *Porwanie Lukrecji*¹. Czerpiąc natchnienie ze swych poematów, Szekspir napisał wreszcie swe wielkie dzieło *Romeo i Julia*.

Przez osiemnaście lat twórca należał do trupy „Stugi Lorda Szambelana”, później przekształconej na „Kompanię Stug Królewskich”. Grupa cieszyła się dużym zainteresowaniem, a między 26 a 28 grudnia 1594 r. grali przed samą królową Elżbietą w jej pałacu.

Mój własny teatr: The Globe (streszczenie rozdziału)

W 1594 r. Szekspir został współnikiem i głównym dramaturgiem trupy. Mieli dwa teatry: „The Globe”, który później przejął na własność, oraz „Blackfriars”. Ten pierwszy bardzo szybko stał się znany dzięki sztukom Williama oraz jego kolegów: Bena Jonsona, Francisa Beaumonta, Johna Fletchera i wspomnianego Christophera Marlowe’a. W 1613 r. w czasie przedstawienia sztuki *Henryk VIII* doszło do pożaru, który zniszczył cały budynek. Choć został szybko odbudowany, już trzydzieści lat później ponownie zrównano go z ziemią. Dopiero w XX w. „The Globe” ponownie otwarto i stał się głównym ośrodkiem wystawiania dzieł Szekspira.

Romeo i Julia, wieczni kochankowie (streszczenie rozdziału)

Romeo i Julia, największa w historii tragedia miłosna, została wystawiona po raz pierwszy w 1595 r. i od początku zachwycała.

Akcja dzieje się w Weronie. Romeo (z rodu Montecchich) i Julia (z rodu Capuletich) zakochują się w sobie. Oba rody jednak się nienawidzą. Dziewczyna jest już zaręczona z hrabią Parysem, którego wybrał jej ojciec. Podczas słynnej sceny balkonowej Romeo z Julią przyrzekają sobie dożgonną miłość, zapominając o tym, z jakich są rodzin. Ojciec Laurenty udziela im potajemnie ślubu. Dochodzi do tragedii: z rąk Tybalta ginie przyjaciel Romea, Merkucjo, a Romeo jako świadek zbrodni w furii zabija Tybalta, który jest kuzynem Julii. Po tym zdarzeniu młody zakochany zostaje skazany na wygnanie. Żegna się z ukochaną i wyrusza do Mantui. Julia, pogrążona w rozpacz, dowiadyuje się, że ślub z Parysem zaplanowano za dwa dni. Odwiedza ojca Laurentego, a ten opracowuje plan. W dniu ślubu Julia wypija tajemniczy specyfik, dzięki

.....
¹ *Porwanie Lukrecji* – taką wersję tytułu podaje omawiana książka; w rzeczywistości utwór wydawany jest pod polskim tytułem *Gwałt na Lukrecji*.

któremu sprawia wrażenie umarłej. Zostaje odprawiony pogrzeb. Romeo dowiaduje się o tym i wraca do Werony z zamiarem samobójstwa. Niestety nie dociera do niego list ojca Laurentego, w którym ten oznajmia, że jego ukochana żyje, i wzywa go do zabrania jej potajemnie z grobu. Nieszczęśliwy młodzieniec udaje się do grobowca ukochanej. Zastaje tam Parysa i zabija go. Wypija truciznę i umiera u boku Julii. Za chwilę dziewczyna budzi się i widzi martwego Romea. Zrozpaczona postanawia podążyć za ukochanym, przebija się jego sztyłem i kona. Po tej tragedii oba rody godzą się nad grobem swych jedynych dzieci.

Tragedie, spiski i sukcesy (streszczenie rozdziału)

W 1596 r. zmarł syn Szekspira, Hammet. Jego żona nigdy nie przeniosła się do Londynu, została w Stratfordzie, dlatego też rok później twórca kupił w rodzinnym miasteczku trzypiętrowy dom o nazwie „New Place”. W 1599 r. o maty włos nie utracił przychylności królowej po wystawieniu sztuki o detronizacji i zamordowaniu króla Ryszarda II. Została ona wzięta za zachętę do zamachu stanu przeciw Elżbiecie. W 1600 r. nastąpił przełom – umarł ojciec Williama. Od tej pory dzieła pisarza są odzwierciedleniem jego pesymistycznego stanu ducha. Powstają najsztywniejsze tragedie, w tym *Hamlet*.

Hamlet, książę Danii (streszczenie rozdziału)

Dzieło powstało w 1601 r. na podstawie utworu Thomasa Kyda.

Tytułowemu bohaterowi ukazuje się duch ojca, który nakazuje zabić jego ojczyzna, który podstępem go zamordował i zajął jego miejsce na tronie. Dla osiągnięcia swojego celu Hamlet zaczyna udawać szaleńca. Na skutek rozwoju wydarzeń zabija Poloniusza, ojca Ofelii, w której się kochał, lecz poświęcił związek z nią dla misji powierzonej przez ducha. Dziewczyna oszalała z rozpacz po śmierci ojca i odrzuceniu przez ukochanego i popełniła samobójstwo. Jej brat, Laertes, przybywa zemścić się za śmierć ojca i siostry. W tym czasie zły król knuje plan pozbycia się Hamleta. Nie uda się on jednak. Na dworze dochodzi do wielkiego rozlewu krwi – matka młodzińca umiera na skutek wypicia trucizny przeznaczonej dla jej syna, ten zabija swego stryja, a podczas finalnego pojedynku on i Laertes nawzajem zadają sobie śmiertelne ciosy.

Ta wielka tragedia od 1601 r. jest grana nieprzerwanie na deskach teatrów na całym świecie.

Królowa umarta. Niech żyje król Jakub (streszczenie rozdziału)

W 1603 r. umarta wielka władczyni Anglii, Elżbieta. Nigdy nie wyszła za mąż, dlatego jej następcą został Jakub I, pierwszy z dynastii Stuartów. Nie dorównywał jednak swej poprzedniczce.

Powstał całkiem nowy teatr „Blackfriars”. Był przykryty dachem, posiadał sztuczne oświetlenie oraz gościł bardziej wykwintną publiczność. Był to rok 1605. Szekspir wystawił ostatnie wielkie dzieła: *Króla Leara* i *Makbeta*. Jego córka wyszła za mąż i w 1608 r. urodziła się pierwsza wnuczka twórcy, Elisabeth Hall. Zarazem w tym samym roku umarta jego matka. Następnie zostały wydane sonety (154), które Szekspir zadedykował niejakiemu W.H., prawdopodobnie swojemu mecenasowi Henry’emu Wriothesleyowi.

W Stratfordzie (streszczenie rozdziału)

W roku 1610 r. William Szekspir porzucił Londyn, wrócił do rodzinnego miasta, a tragikomedia *Burza* to jego ostatnie dzieło. Niedługo potem jego córka Judith wyszła za mąż. Był rok 1616. William Szekspir, napisawszy testament, umarł 23 kwietnia, w dniu swoich urodzin. Został pochowany w kościele Świętej Trójcy w Stratfordzie.

Problematyka

William Szekspir zapisał się w historii jako **wielki twórca i reformator teatru**. Jego dzieła charakteryzują się pięknym poetyckim językiem, realnością postaci i ich **wielowymiarowością, złożonością psychiki**. Twórca wykazywał się dużą znajomością natury ludzkiej. Napisał zaledwie trzydzieści siedem sztuk, to jednak wystarczyło, by na zawsze jego nazwisko zapisało się wśród największych dramatopisarzy wszechczasów. **Stworzył zupełnie nowy typ dramatu, zwany później dramatem szekspirowskim** – jako pierwszy zerwał z tradycjami dramatu antycznego, otwierając drogę do swobodnego rozwoju różnych form dramatu.

